

Kritik mot en rådman vid Linköpings tingsrätt för att han inte flyttade på tidpunkten för ett sammanträde för muntlig förberedelse när ett ombud som vidtalats av käranden var upptaget av en annan förhandling

Beslutet i korthet: I ett familjemål anlätade käranden en advokat som ombud. Advokaten begärde att tidpunkten för ett sammanträde för muntlig förberedelse skulle flyttas fram eftersom han hade andra åtaganden, men tingsrätten avslög hans begäran. I JO:s beslut konstateras att det på grund av kärandens situation fanns skäl att flytta fram tidpunkten för sammanträdet. Domaren får kritik för sitt beslut.

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot rådmannen BB vid Linköpings tingsrätt med anledning av handläggningen av en begäran om att flytta ett sammanträde för muntlig förberedelse i ett mål gällande bl.a. vårdnad om barn. AA uppgav bl.a. följande.

Han anmälde sig som ombud för CC vid tingsrätten. Eftersom han var upptagen av en förhandling vid en annan tingsrätt den dag som målet var utsatt till sammanträde för muntlig förberedelse (den 5 februari 2013) vände han sig till tingsrätten den 28 januari 2013 och begärde att sammanträdet skulle flyttas till ett senare datum. Den 29 januari 2013 meddelade tingsrätten genom BB följande beslut, vilket antecknades på hans begäran:

Enligt vid tingsrätten vedertagen ordning ställs förhandling inte in av den anledningen att ombud som anmält sig efter tingsrätten kallat har förhinder, såvida inte särskilda skäl är för handen. Hemställan avslås därför.

Han fick ingen ledning i frågan om vad som skulle kunna utgöra ”särskilda skäl”. Han påpekade därefter i en skrivelse till tingsrätten att den person som han företrädde levde under skyddad adress på ett särskilt skyddat boende och att hon således befann sig i en särskilt utsatt situation. Detta utgjorde enligt ett beslut meddelat av BB den 30 januari 2013 inte särskilda skäl att ändra tingsrättens beslut den 29 januari 2013, och han förelades samtidigt att senast den 13 februari 2013 komma in med fullmakt. Detta besked fick till följd att han frånträdde uppdraget och att klienten fick anlita ett nytt ombud.

Utredning

Handlingar i tingsrättens mål T 4263-12 begärdes in och granskades. Av handlingarna framgick bl.a. följande.

Den 30 november 2012 gav CC in en ansökan om stämning till tingsrätten och framställde yrkanden om äktenskapsskillnad och ensam vårdnad om parternas barn. Yrkandet om ensam vårdnad framställdes även interimistiskt. CC uppgav att hon såg det som angeläget och brådskande att få ett interimistiskt beslut. Av ansökan om stämning framgick även att CC:s dåvarande make var åtalad för brott mot henne. Tingsrätten utfärdade stämning i målet, och den 20 december 2012 gavs ett skriftligt svaromål in. Samma dag kontaktade CC:s målsägandebiträde i brottmålet tingsrätten och bad domstolen påskynda handläggningen av vårdnadsmålet och kalla till muntlig förberedelse så snart som möjligt. Den 2 januari 2013 kallade tingsrätten till sammanträde för muntlig förberedelse den 5 februari 2013. Av en anteckning i dagboken framgår att kallelsen till CC kom i retur den 9 januari 2013 och då skickades ut på nytt via Skatteverkets förmedlingsuppdrag. Den 28 januari 2013 gav AA in en skrivelse och uppgav att han hade kontaktats av käranden, att han skulle träffa henne dagen därpå och att han därefter skulle komma in med en fullmakt. Han uppgav också att han inte hade möjlighet att närvara vid den muntliga förberedelsen den 5 februari 2013 – på grund av en annan förhandling – och att han därför begärde att sammanträdet skulle flyttas till ett senare datum. Den 29 januari 2013 fattade BB beslut om att inte ställa in den muntliga förberedelsen. Samma dag gav AA in en ny skrivelse där han ifrågasatte beslutet, varpå BB den 30 januari 2013 meddelade att beslutet från den 29 januari 2013 stod fast.

Ärendet remitterades till tingsrätten för upplysningar och yttrande om handläggningen av det aktuella målet såvitt avsåg de omständigheter som framfördes i AA:s anmälan.

Tingsrätten (lagmannen DD) gav in följande remissvar.

Med anledning av AA:s anmälan har BB avgivit följande under-yttrande till mig.

Den i remissen upptagna beskrivningen av händelseförloppet är riktig, varför jag inte har något att tillägga i denna del. Vad beträffar synpunkterna i anmälan vill jag dock framhålla att fråga är om ett förberedande sammanträde bort flyttas, inte parts rätt att anlita valfritt ombud. För det fall sammanträdet inte flyttas kan biträde och närvaro ofta ske genom ställande av annan i ombudets ställe. Även om så inte sker innebär detta inte att ombudet inte kan biträda sin huvudman; handläggningen av målet upphör ju inte efter sammanträdet. Förberedelsen fortsätter skriftligt. Part kan också påkalla fortsatt muntlig förberedelse om det skulle finnas behov av detta.

För egen del har jag följande synpunkter. Det är den för ett visst mål ansvarige domaren som avgör om en utsatt förhandling ska flyttas eller inte. ”Vedertagen ordning” betyder inte att tingsrätten har fattat något beslut om hur en begäran om flyttning ska behandlas. Jag kan inte minnas att vi domare ens har diskuterat den frågan under den tid om 3½ år som jag varit på tingsrätten. Men det är min tro och förhoppning att domarna är restriktiva med att flytta förhandlingar i situationer som den AA:s anmälan gäller. [...]

Det finns goda skäl för restriktivitet. Det är angeläget att handläggningen och avgörandet av mål inte fördröjs. Det gäller inte minst familjemål. Det numera i olika

sammanhang betonade kravet på avgörande inom rimlig tid parat med domstolarnas arbetsbelastning, gör att det finns mindre utrymme än kanske förr att flytta på utsatta förhandlingar. När en part framför en begäran om att en utsatt förhandling ska flyttas fram, måste domstolen göra en avvägning mellan å ena sidan den partens önskemål och de framförda skälen för att parten ska få biträdas av en viss advokat och, å den andra sidan, kravet på effektivitet, tidsaspekter, målets karaktär och, inte minst, motpartens berättigade intressen. Ett nej på en begäran om flyttning innebär inte att parten inte får välja det ombud han eller hon vill. Som BB anförts finns det ofta möjlighet att lösa förhandlingsfrågan genom att ombudet sätter någon i sitt ställe. Det gäller inte minst vid en förberedelse i familjemål där ombudets uppgift nästan uteslutande består i att redogöra för sakförhållanden.

Jag har numera funnit att JO vid ett par tillfällen prövat frågor som liknar den som AA väckt, t.ex. 1963 s. 76 och 1964 s. 50, som dock båda gällde brottmålsförhandlingar. Som JO framhåller i fallet från 1963 är det en avvägnings- och bedömningsfråga om en utsatt förhandling ska ställas in eller inte när den advokat som parten vill anlita inte kan medverka på grund av engagemang i en annan samtidigt utsatt förhandling.

I det mål som AA:s anmälan rör, framförde käranden i sin stämningsansökan – på goda grunder kan tyckas – att saken var brådskande och hon upprepade den synpunkten via sitt målsägandebiträde ett par veckor senare när hon begärde skyndsamt handläggning. När sedan frågan om att flytta förhandlingen blev aktuell framförde hon inget egentligt skäl till varför hon vid den förberedande förhandlingen måste biträdas av just AA. Mot denna bakgrund tycker jag att BB gjorde en högst rimlig avvägning och bedömning när han bestämde att inte flytta förhandlingen.

AA kommenterade tingsrättens remissvar.

Rättslig reglering

En part har rätt att föra sin talan genom ombud (12 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken, RB).

Enligt 32 kap. 4 § RB får rätten, om den före ett sammanträde finner att det föreligger en omständighet som kan antas helt eller delvis utgöra hinder mot att hålla sammanträdet, bestämma en ny tid för sammanträdet. Av 32 kap. 8 § RB framgår vad som utgör s.k. laga förfall.

Rätten har ett ansvar för att driva förberedelsen i ett mål med inriktning på ett snabbt avgörande av målet (42 kap. 6 § tredje stycket RB). Förberedelsen sker vid sammanträde eller genom skriftväxling eller annan handläggning. Om det är lämpligt får olika former av förberedelse förenas (42 kap. 9 § första stycket RB). Rätten ska successivt besluta om de olika åtgärder som behövs under förberedelsen och efter hand avgöra vilken form förberedelsen bör ha i olika skeden. När ett skriftligt svaromål har kommit in till rätten ska sammanträde hållas så snart som möjligt, om det inte med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare med fortsatt skriftväxling (42 kap. 9 § tredje stycket RB). Snabbheten får dock inte drivas så långt att rättssäkerheten kommer i fara. En förhandling kan t.ex. behöva ställas in för att en part ska kunna biträdas av ett önskat ombud (se JO 1988/89, s. 345).

Bedömning

AA blev kontaktad av CC när det familjemål i vilket CC var kärande redan var utsatt till sammanträde för muntlig förberedelse. CC ville att AA skulle vara hennes ombud i målet. Eftersom AA var upptagen av en annan förhandling den dag som sammanträdet skulle hållas kontaktade han tingsrätten och begärde att tidpunkten för sammanträdet skulle flyttas till ett senare datum.

BB beslutade att inte flytta sammanträdet till ett senare datum. Inte heller sedan AA uppgett att CC levde under skyddad adress på ett särskilt skyddat boende och befann sig i en utsatt situation bestämde BB att tidpunkten för sammanträdet skulle ändras.

CC:s situation och målets karaktär talar enligt min mening för att hon i möjligaste mån borde ha fått möjlighet att företrädas av det ombud som hon kände förtroende för och själv hade valt. Jag utgår vidare från att CC i sina kontakter med AA hade förstått och accepterat att sammanträdet skulle behöva flyttas till en senare tidpunkt om han skulle kunna företräda henne vid detta. I målet hade dock framförts omständigheter som talade för att det fanns ett behov av skyndsam handläggning, och ett sådant behov hade också påtalats av CC själv. AA hade såvitt är känt inte företrätt CC tidigare, och det har inte framkommit att han av någon annan anledning hade särskilt god kännedom om hennes förhållanden.

Jag är av uppfattningen att en domstol bör visa beredvillighet att tillmötesgå parter och deras ombuds önskemål om tidpunkt för sammanträde för muntlig förberedelse och att domstolar bör undersöka möjligheten att ändra en sådan tidpunkt om det visar sig att det utsedda ombudet inte kan komma på den från början bestämda tiden. Det kan dock inte krävas att ett sammanträde skjuts upp någon längre tid därför att ombudet är förhindrad att infinna sig under en påtagligt lång tid. Hänsyn måste också tas till domstolens arbetsförhållanden och det faktum att den har en skyldighet att se till att mål blir handlagda så skyndsamt som möjligt.

Frågan om huruvida sammanträdet borde ha flyttats till en annan dag var alltså en bedömningsfråga, och BB hade att väga olika intressen mot varandra. För min del anser jag att upplysningarna om CC:s utsatta situation borde ha lett till slutsatsen att det var särskilt angeläget att inte arrangera förfarandet så att det blev svårare för henne än nödvändigt och att hänsynen till henne borde ha tillmätts en avsevärd tyngd vid intresseavvägningen. BBs beslut medförde att CC med en veckas varsel behövde hitta ett nytt ombud som hon hade förtroende för och som hade möjlighet att komma till sammanträdet den 5 februari 2013. När BB avslog AA:s begäran om att flytta sammanträdet beaktade han enligt min mening inte tillräckligt CC:s intresse av att vid detta företrädas av det ombud som hon själv hade utsett. BB kan inte undgå kritik för hur han hanterade frågan.

Vad AA i övrigt har anfört ger inte anledning till några ytterligare åtgärder eller uttalanden från min sida.

Ärendet avslutas.